

Oponentský posudek na magisterskou diplomovou práci Jany Enderlové: Změna hladiny testosteronu u adolescentních chlapců jako důsledek experimentálně vyvolané žárlivostní reakce

Diplomová práce Jany Enderlové řeší nepochybně zajímavé téma. A to ať už na úrovni samotné problematiky obecného vztahu hormonů a chování, tak co se týká hledání biologických markerů určitých psychologických reakcí. V tomto případě bylo cílem autorky zjistit, zda by bylo možné použít změny v hladině testosteronu jako ukazatel intenzity žárlivostní reakce.

K práci mám několik zásadních výhrad, které se týkají stránky obsahové, faktické i formální. Hlavní část práce tvoří velmi obsáhlá literární rešerše v podstatě na několik témat a to testosteron, kompetice, žárlivost a stress. Tato teoretická část má téměř 90 stran. Text není právě čtivý, je často rozvleklý, formulace zjevně trpí přímým překladem z angličtiny, takže po přečtení některých v řadě případů několika řádkových formulací není čtenáři jasné, co tím vlastně chtěla autorka sdělit. Jednotlivé věty na sebe často nenavazují. Řada podkapitol by mohla být vypuštěna, protože nijak nerozvíjí hlavní téma práce a zbylé by bylo vhodné lépe strukturovat tak, aby bylo jasnější, co má být vlastně jejich obsahem. Jednou z dovedností studenta magisterského stupně by měla být i schopnost vytáhnout ze shromážděné literatury podstatné informace a předat je ve srozumitelné podobě čtenáři. To se v mnoha kapitolách nepodařilo.

Autorka mě také nepřesvědčila, že skutečně v experimentální části zkoumala to co bylo jejím cílem, tedy žárlivostní reakci. V kapitole o žárlivosti, se píše že konceptualizace žárlivosti je složitá nicméně se nedovíme, jak si s tím poradila autorka v rámci své práce. Z textu má čtenář dojem, že žárlivost je primárně definována jako „emocionální reakce na partnerovu skutečnou či potenciální přitažlivost ke třetí osobě“. Nicméně provedený pokus nezahrnoval partnery. Sledovaná reakce by na první dojem mohla být klasifikovaná jako stresová či spojená s neúspěchem v kompetici spíše než žárlivostní. Ostatně sama autorka píše na konci literárního přehledu: „Mezi výzkumy využívající stimulace krátkodobého stresu v podobě oznámeného selhání patří i náš výzkum zaměřený na změnu hladiny testosteronu v důsledku porážky v kompetici o potenciální atraktivní partnerku v rámci simulovaného seznámení prostřednictvím internetu u 16-17letých chlapců.“ Navíc kapitola o žárlivosti neobsahuje snad žádný příklad studií a v nich použitých experimentálních situací pomocí nichž se autoři pokoušeli žárlivost studovat. To bych v takto koncipované práci rozhodně očekávala (spíše než to jak k žárlivosti přistupuje například psychoanalýza). Stejně tak nenajdeme k studiím o žárlivosti žádné reference v diskuzi. Jak to tedy je, má autorka pocit že studovala žárlivostní reakci nebo ne?

Práce obsahuje i řadu faktických chyb (například GnRH není gonadotropin, HPG axis je osa hypotalamus –hypofýza-gonády, nikoliv nadledvinky, fission-fussion sociální uspořádání není typické pro většinu primátů, v práci Gettler et al. 2011 se hovoří o testosteronu a ne o kortizolu).

Zpracování samotné empirické studie je věnováno poměrně málo prostoru. Dobře je zpracována část týkající se designu studie, participantů a jejího provedení. Naopak velmi nepovedená je kapitola Statistické zpracování dat. Statistické zpracování neodpovídá povaze experimentálního uspořádání. Pro tři opakovaná měření nelze použít několik t-testů, ale je na místě použít Anovu pro opakovaná měření. Většina informací se zde objevuje několikrát, například popisná charakteristika hladin testosteronu je v textu, v tabulce a ještě v grafu (které jsou mimochodem pro prezentaci ne úplně vhodné). Tabulky 8 a 9 navzdory svému nadpisu žádné výsledky korelace neobsahují. A nejsou uvedeny ani nikde jinde, tak by mě zajímalo zda byla provedena jak je psáno v úvodu k metodám nebo ne?

Jako již spíše formální nedostatky bych zmínila: i) obrázky, grafy a tabulky převzaté z jiných publikací, by měli být přeloženy, buď přímo nebo kompletně v poznámce, navíc na některé není v textu vůbec odkazováno (např. obr. 49); ii) poznámky pod čarou: neúnosné množství například na straně 53 jich je 5, navíc v některých kapitolách jsou tak jak mají být tedy pod čarou, v další jsou všechny až za kapitolou; iii) seznam literatury nemá jednotnou formu, neobsahuje všechny prameny uvedené v textu; iv) obsah je uveden na konci a ne na začátku práce v) str. 114 kapitola hodnocení kvality a etiky výzkumu - kvalitu výzkumu hodnotí oponent, co se týká komentářů ke zvoleným metodám ty patří do metodiky stejně jako informace o informovaném souhlasu; vi) hladina signifikance se tradičně značí písmenem p, nikoli zkratkou sig., kterou najdeme v tabulkách.

Několik konkrétních dotazů:

- na str. 36 píšete že se lze dívat na agresivitu jako na projev dominantního chování, myslíte si tedy že u člověka případně primátů je agresivita a dominance to samé?
- str. 66 poslední odstavec můžete se pokusit vysvětlit co jste tím myslela?
- na straně 110 to že v této studii nesouvisí hladina testosteronu s dominancí vysvětluje nestabilitou hladin testosteronu, nemůže to být ale také nestabilitou dominance?
- Proč byl použit median split na dotazníková data?

Předloženou práci Jany Enderlové hodnotím bohužel jako nedostatečnou co se týká požadavků na magisterskou diplomovou práci a proto ji nedoporučuji k úspěšné obhajobě.

V Českých Budějovicích 15.10.2012

Martina Konečná, PhD.